

HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE FELKÉSZÍTŐ KÉPZÉS

KÍSÉRLET A SZLOVÁK–MAGYAR HATÁR MENTÉN MŰKÖDŐ CIVIL SZERVEZETEK KÖZÖS KÉPZÉSÉRE

ELŐZMÉNYEK

A miskolci NORDA (Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.) valószínűleg meg a *Kapcsolat* című projektumát 2007. szeptember és december között Aggteleken. A program célja a határon átnyúló együttműködések elősegítése, a civil szervezetek bekapcsolása a határ menti együttműködésbe volt. A programban képzéseket is szerettek volna megvalósítani. Olyan képzőintézményt kerestek, amelynek kellő tapasztalata van mind a szlovákiai kérdésekben, mind a vidéken dolgozó nem kimondottan profi civil szervezetek oktatásával. Ennek alapján ajánlották a programkoordinátornak a Fórum Információs Központot. Szervezetünk 1999 óta foglalkozik képzésekkel, és megalakulásának is az volt a célja, hogy pótolja a hiányt az elmaradottabb régiókban működő civil szervezetek számára. Elsőrendű célja a kezdő és hátrányos helyzetből induló szervezetek felzárkóztatása volt oktatással, képzésekkel, szaktanácsadással, információszolgáltatással. A benyújtott szakmai referenciák és előzetes egyeztetés után a programkoordinátor megfelelőnek találta a Fórum Információs Központot a képzések kivitelezésére.

Az egyeztetések során inkább a hosszabb lélegzetvételű, magasabb óraszámú képzések mellett döntöttek – 120 óra terjedelemben. Mivel a program végéig már csak néhány hónap volt hátra, csupán egy csoport felkészítésére maradt idő. A csoport létszámát a sokéves tapasztalat alapján 20 fő körül szabtuk meg.

A csoport összetételénél és a metodikánál ajánlottuk, hogy próbáljanak ki egy vegyes összetételű csoportot: vagyis a csoporton belül fele-fele arányban vegyenek részt a szlovákiai és magyarországi résztvevők, így az együtt töltött idő alatt a résztvevők alaposan megismerik egymást, növelve az esélyét a további együttműködésnek.

A KÉPZÉS METODIKÁJA

Az alapelv a metodikánál az aktív tanulás volt – hogy a résztvevők tudása, tapasztalata, munkája szerves részét képezze a tanulásnak, ne csupán passzívan szemléljék a folyamatot. Ennek szellemében a tananyagot szemléltető játékokra, gyakorlatokra és interaktív blokkokra dolgoztuk ki. Az elméleti részeket aprólékos jegyzettként elektronikus formában kapták meg a résztvevők. A tananyagokhoz

készültek kísérőanyagok (szintén elektronikus formában), amelyek az egyes témákhoz kapcsolódtak, de szabadabban is felhasználhatók voltak: vonatkozó jogszabályok teljes terjedelemben, minták a különböző dokumentumokra, szabályzatokra, a régióhoz kapcsolódó fejlesztési tervek stb.

A témák kiválasztásánál két fő szempont volt:

1. legyenek minél hasznosabbak a vidéki körülmények között dolgozó, kezdő civil szervezetek számára,
2. kellő aprólékossággal foglalkozzanak a határon átnyúló együttműködések során felmerülő kérdésekkel, tapasztalatokkal és problémákkal.

Az első téma a jogi szabályozás volt, mivel eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy az emberek többsége nem ismeri és „nem szereti” a törvényeket, tehát az információik hiányosak vagy torzok. Ezt a témát a magyarországi jogszabályok esetében mindenképpen egy ottani szakembernek kellett kidolgoznia és előadnia, hogy az oktatás minősége ne szenvedjen csorbát. Tehát a képzők csapatába bekerült egy magyarországi szakember is.

A témák a fenti két szempont alapján a következők voltak:

- Alapismeretek a civil szektorról – rövid áttekintés, a két ország jellemzői a civil szektorban.
- Jogi szabályozás – szlovákiai és magyarországi törvényi szabályozás.
- Szervezetfejlődés.
- Bejegyzési eljárások – szintén párhuzamosan mindkét országban.
- Belső dokumentáció – a törvények által megkövetelt és a tapasztalat szerint fontos belső dokumentumok.
- A szervezetek belső struktúrája – szervek és kompetenciák elosztása, tisztázása, milyen szervekre van ténylegesen szükség, hogyan lehet praktikusán és átláthatóan megszervezni egy szervezetet.

- PR és marketing – civil marketing, saját képünk alakítása, pályázati marketing, kapcsolatépítés a támogatókkal és adományozókkal.
- Önkéntesség – önkéntesek bevonása, motivációja.
- Önkéntesség – irányítás, szervezés, megtartás, jutalmazás.
- Stratégiai tervezés – a tervezés előkészítése, előmunkálatok, lényeges döntések.
- Stratégiai tervezés – a tervezés folyamata, eszközei, az egyes lépések haszna, kimenetei, a stratégia megalkotása.
- Adománygyűjtés, fundraising – források feltérképezése, mire jó a forrástérkép és hogyan készül?
- Helyi források kiaknázása – a kezdő civilek számára könnyen elérhető helybeli támogatókkal való együttműködés.
- Adománygyűjtési módszerek – hogyan tudok egy potenciális támogatót rávenni a támogatásra? Miért támogatnák a civileket?
- Pályázatírási alapok – a kisebb alapok és alapítványok pályázatainak elkészítése.
- Regionális partnerségek – szektoron belül és szektorok közötti partnerségek. A partnerségek, mint a szervezetfejlesztés fontos eszközei.
- Határon átnyúló partnerségek – a két ország szervezetei közötti munka nehézségei, előnyei, lehetőségei.

A képzési anyagok kidolgozása során jónak láttuk, ha a magyarországi előadó állandó tagjává válik a tréneri csapatnak. Így a magyarországi résztvevők is jobban otthon érezték magukat a képzésben, minden felmerülő kérdésre kompetens személytől kaptak választ, illetve a képzők együttműködése őket is serkentette, hogy nyissanak a csoport többi tagja felé.

A képzés magyar nyelven folyt, de a szakterminológiát szlovákul is átvettük. A résztvevők között több szlovák nemzetiségű is volt, akik viszont értettek magyarul, velük külön is foglalkoztunk.

A KÉPZÉS RÉSZTVEVŐI

A képzést a határ két oldalán egy időben hirdettük meg, jelentkezhetett bárki, aki az érintett régiókban civil szervezetben dolgozott. A képzést a szlovák oldalon a Fórum Információs Központ hálózata hirdette meg, Magyarországon a NORDA.

A felhívásra a szlovákiai oldalon sokkal több volt a jelentkező. Ennek oka valószínűleg az volt, hogy a dél-szlovákiai régióban a Fórum Információs Központ neve már ismerősen csengett, az emberek már hallottak a képzésekről, ismerték annak előnyeit, minőségét. A magyarországi oldalon végül személyes megszólítással sikerült feltölteni a létszámot.

A képzésre összesen 16 szlovákiai és 8 magyarországi résztvevő jelentkezett.

Valamennyi résztvevő ún. kezdőnek számított, tehát nem dolgoztak a civil szektorban 2-3 évnél régebben, valamennyien vidéken, kisvárosokban vagy falvakban működtek. A résztvevők között volt néhány olyan személy is, aki gondolkodott a szervezetalapításon, szüksége volt az információkra, segítségre.

A résztvevők közül 3 fő az első hónapban kiesett a csoportból: 1 fő egészségügyi okokból, 2 fő nem tudta összeegyeztetni azt az egyéb kötelezettségeivel. A lemorzsolódás szempontjából ez a szám átlagosnak tekinthető. A résztvevők jelentős része rendszeresen látogatta a képzéseket, és csak kivételes esetekben hiányzott. Csupán két magyarországi személy kérte azt, hogy csak időnként látogassa az oktatást, amikor éppen az őket érdeklő témáról van szó.

A KÉPZÉS MEGVALÓSULÁSA

A képzés kéthetente kétnapos találkozókra zajlott. A résztvevők helyben kaptak szállást és ellátást. Az együttlétek lehetőséget teremtettek az intenzív munkára, az együtt töltött szabadidő pedig az egymás jobb megismerésére.

A képzések reggeltől estig zajlottak, naponta legalább 8 óra kemény munkával. A résztvevők eleinte furesállották a módszereket és fáradtak voltak. De egy-két találkozó után már kimondottan élvezték, és gond nélkül tudták tartani a tempót.

A tananyagok legigényesebb részei kétségtelenül azok voltak, ahol a két ország közötti eltéréseket kellett megérteniük és tudatosítaniuk. Tehát a jogrend, az önkéntes törvény, a pályázati programok, a szervezeti kérdések és a pénzügyi szabályozás.

Ezeknél a témáknál éppen a különbségekre építettük az oktatást, mivel az eltéréseken keresztül könnyebben tudták megérteni az egész rendszert.

A témák feldolgozásánál, mint azt a metodikánál már elmondtuk, kifejezetten a gyakorlati képzésre építettünk. Az elméleti részeknél a résztvevők saját információiból raktuk össze a teljes ismeretanyagot, tehát a sikerükkel tudtuk őket motiválni. Sok volt a gyakorlat, szimulált helyzetmegoldás, illetve saját szervezeteik életére épített feladat.

Ezeknél kisebb csoportokban dolgoztak, hogy minden személy kellő teret kapjon, és mindenkinek aktívan be kelljen kapcsolódnia.

A képzés első pillanatától szembetűnő volt a két országból jött résztvevők közötti különbség. A szlovákiai csoporttagok sokkal aktívabbak, kezdeményezőbbek és bátrabbak voltak, mint a magyarországiak. Ennek oka kereshető a személyes kapcsolatokban is, hiszen ők vagy hírből, vagy személyesen már ismerték a képzés vezetőit. Bár viselkedésükben nem mutatkozott különbség a magyarországi lektorral szemben sem – ővele is közvetlenül, gátlások nélkül tudtak beszélgetni az első pillanattól.

A magyarországi résztvevőknek előnyt jelenthetett volna a „hazai terep”, tehát, hogy ők voltak a házigazdák. De ez sokszor inkább zavarta őket (például az esti programoknál egyeseknek haza kellett sietniük).

Az egyes témáknál még markánsabban ütközött ki a gondolkodásmódban való külön-

ség. Mindkét régióban elég százalmas a gazdasági helyzet, ún. hátrányos helyzetű régiókról van szó. A magyarországi résztvevők ezt folyamatos panasszal tolmácsolták, általában a helyi vagy magasabb szintű közigazgatás feladatának tartották a problémák megoldását.

Ezzel szemben a szlovákiai résztvevők inkább egyfajta kesernyés humorral ecsetelték helyzetüket, és félték attól, hogy az állam bármibe is beleavatkozzék. Persze voltak területek, ahol meg kellett értenünk, hogy a jogi szabályozás változtatása nélkül nem lehet hatékonyan előbbre mozdulni, vagy átfogóan orvosolni a kérdést. De általánosan jellemző volt az a hozzáállás, hogy „magad uram, ha szolgád nincs”.

Ugyanez jelent meg a finanszírozási kérdéseknél: a magyarországi fél eleve az önkormányzati és állami forrásokat kérte számon (amelyek természetesen folyamatosan apadnak), míg a szlovákiaiak eleve független forrásokat kerestek, illetve az EU irányába orientálódtak. Számukra az államtól való teljes függetlenség létkérdés, nem hajlandóak magukat politikai szélirányokra bízni.

Ennek magyarázata nagyon egyszerű: míg Magyarországon 1989 óta a mindenkori politikai hatalom igyekezett elkerülni az összeütkezést a civilekkel, és legalább alapfokon biztosította számukra a működési feltételeket, addig Szlovákiában a mindenkori politikai pártok ellenségként bántak a civilekkel. Ezen még az a civil kampány sem változtatott, amely jelentős mértékben hozzájárult a Mečiar-kormány 1998-as bukásához. Így a civil aktivisták nem szívesen látják házuk táján a politikusokat, és semmilyen szinten sem

szeretnek politizálni. Viszont éppen ez az ellenséges magatartás a kormány részéről ösztönözte a szlovákiai civileket az önszerveződésre és érdekképviseletre. Az itt dolgozó emberek megtanulták, hogy az összefogásnak ereje van, hogy meg tudják magukat védeni, de legalábbis nem adják fel a pozícióikat harc nélkül.

Ennek nyomát látni abban is, hogy az itt „nevelkedett” civilek sokkal öntudatosabbak, magabiztosabbak, pozitívabbak, konstruktívabbak és roppant találékonyak, ha túlélésről van szó.

A csoporton belül örömmel tapasztaltuk, hogy néhány hét eltelte után a szlovákiai résztvevők elkezdtek pozitív irányba terelni a többiek hozzáállását. Erőteljesen tudtak hatni az ő hozzáállásukra, inspirálták őket a problémamegoldásra, és a képzés végére a csoport már meglehetősen „egy húron pendült”. Ilyen hatással a tervezésnél nem is számoltunk, de jelentős pozitív hozadéka volt a munkának.

A reményeknek megfelelően elég sok közös tervezés és gondolkodás indult be a résztvevők között. Ötletek és tapasztalatok cseréltek gazdát, közös munkákat terveztek, résztvett egymás munkájában, programjaiban.

A program nagyon sikeresnek bizonyult, rengetek tapasztalattal, hogy a határ két oldalán működő szervezeteknek, bármennyire is eltérő viszonyok között élnek, lehetséges közös képzési programot kialakítani, ami egyben az együttműködés, a korábban természetes, egységes régiók újraegyesítését is szolgálhatja.

Kulcsár Mária